

A KALAUZ ÁTSZÁLL.

REGGEL öt óraker megébredt a kalauz annak rendje szerint. Nem kell ehhez se csengős óra, se semmi. Belémegy a mozdulás a tagjaiba, felnyílik a szeme — odanyulkál kicsit az öklivel mindjárt — s felül: akkor öt óra, ez már így van. Mire rendbeteszi magát — beretválkozik s minden — megissza a kávéját háromnegyedhat, félóra alatt itt a kertek alatt, meg át a Malom-sikátorán, kiér az állomásra, negyedhét van akkor, se több se kevesebb. Jelentkezik, elvégzi a dolgát s hét óra tíz perckor indul.

Nem volt semmi különös ezen a napon se, úgy indult csak, akár a többi, hogy na, hat egy hét s a hetedik ráadás. Felkelt, nekilátott, mire a kést végigfente a szíjjon — odakötötte az ablakkilincshez — s beszapanozta az arcát, addigra már felkelt az öregasszony is — az anyja — s tenni-venni kezdett, alágyujtott a kis kályhába — bekészített még este, — feltette a tejet s kávét, terített abrosszal az asztal sarkára s tászkázott kis kolbászt, szalonnát, egy nagyobbacska uborkát s két hitvány kis almát. Mert a fiú ott falatozik úgy déltájon majd, csak úgy papírról Kutasnémetiben s két óraker indul vissza, este eszi meg az ebédjét.

Az öccse még aludt, a gyerek, az még ráér s a nénje ahogy ott feküdt az összecukós vaságyban — amit csak este hoznak elé a kamarából, — fejére húzta a takarót, de már ébren volt, csak nem akart beszélgetni, mióta az ügyvédtől kimaradt, ahol gépelt s más effélét, idegeskedett s ingerült volt mindenért, még az anyjával is összeszólalkozott.

Az asszony tett-vett, motozott s odaszólt a fiúnak.

— Tegnapi ittjárt ez a Gedeonné . . . tudod, akinek az ura szolgabíró volt Székelykeresztúron. Még most is nagyfennen hordja az orrát. Pedig adhatná alább is.

— Igen — s alig hallotta valahogy, pedig nem gondolt semmire.

— Mondta — folytatta az öregasszony, — hogy menjek el hozzájuk. Hogyne mennék. Vizitába járjak! S éppen hozzájuk. Mindig is olyan nagymejjűek voltak. Az ura most a városnál van itt. Már hat esztendeje kint vannak Magyarországon.

A fiú nem felelt. A borotvakészségét rakta el s mosdott, míg a vizet pocsolta magára, az asszony még dohogott.

— Voltunk mi olyan urak minden hétköznapon, mint ők vasárnap. Az. Hogy a — ka-la-u-zék-hoz eljött tisztelkedni, na! Nagy a frakkom! Eljött sajnálkozni. Még hogy én menjek hozzájuk, dehogy megyek, dehogy megyek.

Pedig biztos, hogy elmegy még ma délután. Meghányni-vetni az otthon volt dolgokat. Persze, hogy elmegy. Dehát . . . bajjal él az ember

ebben a fordult világban s könnyít a lelkin, ahol lehet, legalább a szájjával.

Mióta eljöttek hazulról, sokon átvergődtek s még jó, hogy így. Más még így se. Nagy veszedelmek jártak akkor s étlenség, csunya gondok, meg is kevesbedtek eggyel, még Pesten hagyták el az embert, azon az első télen, amely kegyetlen hideg volt s spanyoljárvány meg egyéb inséges kóróság ijesztgette a barakkokat. Pedig azóta mégis . . . ígélet már volt rá s talán kapott volna jegyzőséget itt az Alföldön — az volt ott-hon, — dehát nem tudta kivárni, hiába. Péter se vihette tovább az iskoláit — mérnöknek készült — dehát még jó, hogy kalauz lett, az is megteszi. Igaz, kicsi a fizetség a családnak, de legalább biztos. A reményt még nem adta fel, hogy majd-majd . . . dehát Uramisten! mérnöknek nem lehet készülni csak úgy a levegőből s az idő meg nem áll, már a harminc esztendő éppen hogy elhagyta s haja hulladozik a sapka alatt. Úgy mutat, hogy inkább körbe fog megmaradni pópap — de az fehéredik is már imitt-amott. Most, hogy hirtelen odanézett, az öregasszony meglátta s le is tette a lábost a keziből, közelebb csodálkozott.

— Te Péter . . . őszülsz, te!

A fiú felkapta a fejét s odasimogatott a hajához.

— Az a — mondta kis öreges mosollyal — őszülök — s az asszony percre megfogta a fejét s sóhajtással elengedte, nem voltak érzékeny fajta.

Elkészült, megitta a kávéját, fogta a táskát s kezét csókolni lehajolt, indult.

— Jaj, fiam, nézd má', majd elfelejtem. Odaadok egy pengőt, hozz egy kis teafüvet, jövet. Kutasnémetibe' jobbat ad a Grünfeld, van időd úgyis s négy fillérrel olcsóbb dekája.

— Jó, kezitcsókolom.

— Jó utat, fiam — s nézett utána, míg nyugodt, egyenletes léptekkel kifordult a kapun.

Míg ment a kertek alatt a csipős tavaszi szelecskék között, már a maga dolgain jártatta az esztét, de ez is csak úgy volt, mint máskor. Nincsen ebben semmi. Az útjait színezgette magában, a maga mulatságára. Olvasta tegnap egy elhagyott ujságban, hogy autóutat építenek Oran és Alger között s most úgy . . . arrajárt. Szokott. Máskor ismét másfelé. Most emerre. Térképről ismerte már a világ minden zegézugát aprólékosan s tudta, hogy lehet legcélirányosabban odajutni. Tudta, hol milyen utak vannak, milyenek az állomások s más efféléket, mindent. Utóbb már térképeket rajzolt, pontosan, lépték szerint — magacsínálta szerszámokkal — s új vasútvonalakat tervezett keresztül-kasul a világon. S — csodálatos — az álmai nem szóltak erről soha. Nem, vagy nem álmodott, vagy köznapi dolgok mutatkoztak meg a szeme megett éjszakánként, az állomási emberek, kollégák, a főnök s legfeljebb otthonjárt néha álmában. S szeretett volna emezekről álmodni, de nem sikerült s ezért nem szívesen aludt. Inkább gondolkozott s egyre kevesebbet aludt, utóbb alig négy-öt órát éjszakánként.

A menetrendeket tanulmányozta s kombinálta aztán össze-vissza magában s ha hozzájutott, mindenféle útleírásokat. Egy nagy térkép volt már a feje s kivált most, ezekben az időkben, mióta a hó megereszkedett s aztán elment, a rétek is zöldülni kezdtek, a szelek is megszedültek s a földeknek nehéz jószágát hordozták, most, ezekben a napokban valami . . . valami lakozott benne.

Azért nem volt semmi hiba. Ébredt minden reggel, ahogy kell, készült s szolgálatba állott. Ment a rozoga vicinális a kis kávédarálással, hét öreg kocsival s az ember sorra járta a maga részét, lukasztotta a jegyet, aki kérdezett, annak mondott — tizenkettő negyvennyolckor Kápolnáspesten . . . átszállás tizenhárom négykor . . . Köbölháza negyedik állomás . . . — jórészt faluzó vigécek ha kérdeztek ilyent, mert a többi környékbeli paraszt volt, aki nem először járt. Ismerte is őket. A Schwarcz boltos két leánya, akik kereskedelmibe járnak be Pettendre második osztályon, meg még másodikon megy minden szombaton az Ondorovszkynak, a tót gőzmozónak a fia, az mulatni jár s hétfőn hozza vissza részegen ; ha Surja tiszteletes úr jön, akkor valami egyházmegyei gyűlés van, aztán meg Balla tanár úr s Koppándy rendőrkapitány úr, minden hónapban úgy tizenötödikén, azok az Arany János Társaság ülésére mennek, roppant fontos, feketébe, s aktatáskával, meg még néhányan. A többi ügyes-bajos parasztember — ki törvényre jár, ki kórházba — Galambosné tojást visz s ő tölja fel minden szerdán reggel, mert már olyan kövér, hogy alig mozog.

Nem, a szolgálattal nincs semmi baj. Még a rendes kis tréfálkozások is megesnek ; az öreg Biti Rókus főkalauz megkérdi például : na, öcsém agyagos, hát hogy ityeg a fityeg? S kis megbeszélése aztán a világ sorjának : lesz-e hadikölcsönvalorizáció valaha, meg a rokkantak dolga, s hát Japánnal mi lesz? — aztán indulás. Hosszú az út, mert sok az állás a szétszórta falvak között. Ivámos öt peeeerc ! . . . Ivámosörkény nyolc peeeerc ! . . . Ivámosmikola hat perc ! . . . Habossámsond tizenkét peeeerc ! . . . — s odébb, odébb a vízöntéses rétek között dohogva, fujtatva . . . s télen is, Nemespércs három perc . . . Szedeles négy perc . . . s nyáron és ősszel s tavasszal s ismét télen s új tavasszal . . . mindig, mindig, Mikevecsés tíz perc . . . Dióstárkánd, Homolakapitányság három perc . . . — s az esze Páris felé kanyargott az agya tekervényei között s át a csatornán, meg át az Oceánon is s a Pacific-vasúton végig, óriás mozdonyokkal, s a Bermuda-szigeteken, és Moszkvától Vladivosztokig s százhuszkilométerrel színeppelinen Berlin körül — s Oran és Alger között autótutat építenek francia mérnökök . . . — Jánosmajor egy peeeerc ! . . .

Nem, nem, a szolgálattal baj nincs . . . csak a szemébe valami fakó álmoság, valami ólmos és nehéz egykedvűség feküdt be s az alján apró tüzek villantak néha alattomosan. S ment most is, ezen a napon is reggel, időben. A kis táskájával még itt átmegegy a Sikátoron s ott az állomás. Korán virradt már, de a szelek megcsípdesték a fülét s gondolta egy-

szerűen s valahogy falusiasan — még foga van ám a napnak! — úgy ment a rendes úton ezen a reggelen.

Lejelentkezett szabályszerűen, kicsit hallgatta a többieket, de csak úgy félfüllel s bele nem szólt, bizonyos pótlékokról esett szó, meg hogy az öreg Biti esztendőre nyugdíjba megy s beköltözik a leányához Kápolnáspeztendre, annak az ura ott telekkönyvvezető, igen tisztességes ember — s az egyik nagy kuffert hozott, tréfálkoztak, tán ember van benne, mert manapság történik ilyesmi. Nem a', hanem az asszonynak valami cókmozót hoz ki Pettendről, hát annak. Erről eszibejutott, neki is mondott valamit az anyja, hogy hozzon. Mit is? . . . mit is . . . hogy teafüvet a Grünfeldtől, na jó — azzal felmentek a szerelvényre vizsgálni.

Na, megindultak aztán . . . s ment, ment a kis vonat, csendesen is, meg neki-nekirugaszkodva, legényesen.

Péter a dolgait végezvén, végigjárogatva a kocsijait, úgy elálldogált aztán s nézett kifele, ahogy azt szokta. Olyan sima ez az egész itt, mint az asztal lapja, sehol egy kis hegy, vagy bár dombocska. Hét esztendővel ezelőtt, mikor elvetődtek errefelé, a torkára futott a szíve, hogy először meglátta a kápolnáspeztendi temetőt. Rekkenő nyáridőbe volt az s eső után. A temető ott feküdt, mintha éppen az égő nap alatt lapult volna s ami kis tócsa meggyűlt a hantok lábjaiba, gőzölgött szinte. Egy-egy poros fácska imitt-amott s vékonyan eresztett aligbokor, csak úgy pucéron fehérlettek a keresztek, ó, be keservesen szomorú egy ilyen alföldi temető. Nálunk otthon a domboknak hajlásába nyugosznak el, akik voltak, öreg fák tövibe, ahol fészket rak a madár s dalol neki, ha kedve kerekedik. Ó, odahaza terebélyes orgonabokrok alatt üldögélnek a kis padok s temetőket járó vénasszonyok megpihenve rajtuk, vidámakat szipákolnak, ó, más az, más.

Mint az asztal, olyan ez. S ismerte. Ismerte, tudta, ha háttal állott a kopáncsi földeknek például, tudta már akkor is, mi futott el visszafelé mögötte, most az első kút . . . most a második . . . a tanyaház, s ismét egy kút . . . tán még a fákat is, még a telegráfpóznákat is húnyt szemmel tudta errefelé.

Tudta a nyarát ennek a darab síkságnak, mikor süt a por a forró levegőben, kuvaszkutya oldalog kiöltött nyelvvel, lustán; felszáradnak a semjékek a töltés mentén, bússzemű tehénkéek bámulnak a vonat után, nehézjárású emberek baktatnak a táblák között, cséplőgép bűg s füttyül aztán.

Tudta az ősz, mikor megvizesedik rendre, rendre minden, meg telnek a nádasok is; messze valahol kasznárféle ember megyen, puskával a hátán, vizslával a nyomában; a bakternék, akik néha kenyeret sütnek imitt-amott, hosszasabban s üresen néznek utánuk; az országúton egy-egy szekér s ütik a lovat — ősszel . . . ősszel inkább ütik a lovat, miért? . . . — s varjak kárognak a telegráfpóznák körül.

Tudta a telet, mikor fehérbeborul ez a nagy asztal, végeláthatatlan fehérbe — a kútágasok nekimerednek a szürke levegőgnek! — vásáros

szekerek hátuljában kutya rágja a koloncát; a baktereknek piros az orruk, mint a zászlójuk, csepeg a bajuszuk s süket, ó! süket a síkság meredten s imhol egyszer csizmanyomok a hóban amott... járt erre valaki. Orvvadász, lesipuskás húzhatott erre? vagy levelet kapott valaki Pusztavarsándon? tán lopók mentek pincét megásni? vagy csendőr... valaki itt járt... csizmanyomok a süket hóban.

Tudta a tavaszt... a tavaszt, amilyen most is indult. Az őrnék kölykei már kihajtják nemsokára a bocit a zsendülő füvekre... a főnökök ablakába kiteszik a virágoscserépeket s cserélik a fehér függönyt... a gyerekek már motoznak a kerekeskút körül, hordani kezdik a homokot... s olyik főnöknének olyan... olyan fátyolos a szeme, igen, ahogy meglebbenti a függönyt s elnéz utánuk, a vonat után — amelyiken jön, megy, egy éve, kettő... öt... tíz... amióta él, amióta a világ világ! örökkön-örökké, Simén Péter — ó, már az ablakokat is kinyitogassák — néhol szép kacagások gurulnak a vonat után... a szelek belekapnak a telegráfrótokba és játszanak, játszanak rajtuk ilyentájon, tavasszal.

Ment, ment Simén Péter most is, mint máskor. S ahogy öregbedett az idő, közeledtek Kápolnáspesten felé, izgett-mozgott az agya egyre jobban, úgy mint máskor. Pettenden félórát álltak s ott kereszteződtek a Lux-Orienttel, igen. Ott állott ő, a kis zörgő masinériával meglapulva az ötödik vágányon s a másodikra befutott a Lux-Orient. Jött a nagy mozdony, nyolc rettentő kerekén, jött mint a villám, de símán, finoman, lassan s fölénnyel, gögösen, mögötte a szerkocsi, utána a poggyász, aztán második osztály kettő, első osztály, étkező, háló, s megint első-másod. Jött s ő nézte. Őt percig nézhette, annyit állott, éppen egyet fujtatott, azt is méltósággal, szépen, csak így tett: pffhhh, pffhhh, nem mint az övék köhögve, krákogva — krhfhkhhh, kpfkhhh, — urasan szusszantott egyet s aló, tovább.

De a szusszantás alatt!... Hú! Ott ragyogtak a táblák az oldalon: Páris—Konstantinápoly s egyebek, a hálókocsi ablakai megett elsuhant egy árnyék, az étkező lépcsőjéről fehérruhás szakács kukkantott ki tisztán, ragyogva s bent urak ültek és nők s ettek és ittak, diskuráltak, nevettek s virág az asztalukon. Idegen nyelvekből egy-egy szó röppent elé könnyedén görögül, angolul s franciául is, németül meg olaszul, egyszer azt mondta valaki: Millflör. Millflör... s utánanézett, mi lehet az? Hát ezervirág, azt jelenti... de mi lehet? Valami parföm, vagy... vagy város biztosan valahol a Rivierán, vagy egy villának is lehet a neve, persze.

Egyszer egy nő csókolózott az ablak megett. Nem látta jól a férfit, de nagyon magas, bajusztalan embernek látszott, hanem a nő! A nő szőke volt, napszínű szőke volt, mézszínű szőke volt ez a nő s a szeme meg olyan barnás, mint a kutyaé s nagy, kicsit japánvágású s könnyű ült benne a közepin, nevetés a szélin; a szája... a szája telt, puha száj, nem kicsi, okoskásra formázó, a homloka boltozatos, sima s a keze csontos, hosszúujjú, egy gyűrű a gyűrűsön, kis fekete kövel, valami írás

rajta ... — s tán megérezte a nő, hogy nagyon nézik, mert felnézett egyenesen a szemébe s nevetett, mondott valamit, a férfi is fordult erre s akkor indult a vonatjuk. Hová mehettek, kifélék voltak? — s ment a vonat, símán indult a Lux-Orient.

Öt percig állott előtte a Lux-Orient minden nap kétszer, egyszer menet s egyszer a másik, jövet ... s más, más még a szaga is, a füstje ... a vonatvezető trombitája, a mozdony sivitása, mind más, más.

Ma ... ma tán még jobban várta. Fel is nyitotta az ajtót, hogy Pettend felé már a váltókon zökkentek s nézett előre, az állomásra, ahová rendre bekanyarodtak. Leugrott s várta ... várta a Lux-Orientet. Mire befutott, valami tompa kábulatba esett már s az aztán le se szakadt róla egész úton. Állt és bámult — Páris—Konstantinápoly — csak állott. Tett aztán egy tétova mozdulatot feléje s az egyik lépcső fényes rézkorlátját megfogta gyáván, lekapta a kezét, mintha sütné s aztán még vagy kétszer odanyúlt, úgy ujjal simogatta, birizgálta ... s aztán elment az. Elment. S tátott szájjal, bambán meredt utána.

Az a tompa, hideg láz ott ült már akkor rajta s hogy aztán továbbmentek, el is érkeztek Kutasnémétire, ott jelentkeztek, rendbetettek mindent, bement a várójukba a többivel, de nem beszélt. Nem is evett. Csak mikor rászólt az egyik — Kara nevű kis kun ember — maga tán nem is öszik?

— Mi? Tessék? Ja! — felriadt s elévette a táskát, magábatett egy kis kolbászt, észre se vette s nézett maga elé, míg indulhattak vissza.

Hat ötvenkor — már jócskán sötétbe — be is döccentek hazafelé menet Pettendre. Leszállott. Várt.

Messzűnően remegték már a sínek előre, ahogy jött a másik, a visszafelöli. Két rettentő szeme futtatta előtte a fényeket s az beleszaladt az ő szemibe, szembenézett vele, míg megtorpant az, ott előtte. Állott az oldalában. S a percek futottak — az órája percegését úgy megérezte, szinte rá-rádobbant a szíve is: egy, kettő, három — s tudta: na, ebben a minutában! S már füttyült is emez, hogy letelt az öt perc! Akkor két lépéssel elérte az első lépcsőt s felhágott! Valaki szól alatta ... hátrafordult gépiesen — az öreg Biti.

— Hová, hová, hé?

Átfutott rajta, hogy az anyja... az anyja mondott valamit, hogy hozzon ... teát a Grünfeldtől, Kutasnémétiből ... hogy, hogy? teát, Kutasnémétiből? ... teát Ceylonból, nem? igen, az a tea! — s benyitotta az ajtót, nevetett magában, már ringott a vonat ... kinézett az ablakon s még látta az öreg Biti Rókus két ijedt, hűséges szemét: hová mégy, hé, hová mégy? — s az ökle magától mozdult, úgy vágta be az ablakot s odaordította a vén Bitinek — az ajakáról elnyujtott röhögés folyt hozzá, úgy ordította oda neki s a kis, kehes vonatnak, a nagy síkságnak, mindennek: — Máshová! hahaha ... hahahááá ... más-ho-váááá! — már futott jócskán a vonat s a váltókon dübörgött által.

Török Sándor.